

би відповідав за розвиток сільських територій. Звичайно, основні заходи щодо стимулювання розвитку сільських територій необхідно здійснювати на місцевому рівні, але під наглядом і за сприяння Кабінету Міністрів України.

Література:

1. Галицький В. М. Ринок праці та зайнятість населення: проблеми теорії та виклики практики: монографія / Л. Г. Авдєєв, А. В. Алексєєва, О. В. Астахова, С. І. Бандур; Ін-т підготов. кадрів держ. служби зайнятості України. — К., 2010. — 363 с.
2. Лібанова Е. Демографічний прогноз: що очікувати українцям до 2050 року? / Е. Лібанова, І. Курило // Урядовий кур'єр. — 2012. — 31 січ. (№ 18). — С. 2–3.
3. Український ринок праці: особливості розвитку та ефективність функціонування : моногр. / [І. Л. Петрова, В. В. Близнюк, Г. Т. Куліков та ін.]; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. — К., 2009. — 368 с.
4. Транченко Л. В. Формування та регулювання ринку праці на селі: теорія, методологія, практика : (Монографія) / Л. В. Транченко. — Умань : Уманське комунальне видавничо-поліграфічне підприємство, 2012. — 586 с.

УДК 657.6:004.4:681.415

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Ходаківська Л. О., к.е.н.

Полтавська державна аграрна академія

У статті досліджено можливості використання комп'ютерних інформаційних систем в аудиті. Проаналізовано переваги та недоліки їх застосування. Встановлено основні процедури перевірки доказовості використовуваної інформації та її суттєвості для формування повноцінного аудиторського висновку.

In the article, possibilities of application of the computerized information systems in audit are investigated. The analysis of their advantages and disadvantages are given. The author also cites the most important procedures for verification the accuracy of the used information as well as focuses on its importance in the formation of a full-fledged audit opinion.

Постановка проблеми. Комп'ютеризація є однією з найважливіших стадій інноваційних технологій. Комп'ютеризацію пройшли найбільш розвинені країни Заходу, держави Східної Європи, включаючи й Україну. Інтенсивний розвиток електронно-обчислювальної техніки і технологій дав значний вплив на ефективність аудиту і вдосконалення його методів. Комп'ютерна обробка даних забезпечує автоматизоване збирання і обробку інформації, необхідної для оптимізації управління в різних сферах діяльності.

Вдосконалення аудиторської роботи відповідно до вимог ринку певним чином залежить від комп'ютеризації облікових та аналітичних систем, автоматизованого видавання документів та їх збереження. Найбільш ефективним шляхом вирішення проблеми є чітка, своєчасна і достовірна методика перевірки кожного об'єкта бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню ефективності комп'ютеризації аудиторських перевірок присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених і фахівців, зокрема таких як: С. В. Івахненкова, С. П. Суворова, Н. В. Парушіна, Є. В. Галкіна, Л. О. Терещенко, Б. В. Кудрицького, Г. В. Федорової та інших. Проте, питання визначення теоретико-методичних підходів, які б застосовували аудитори під час комп'ютеризації

своїєї роботи та формулювання основних вимог щодо автоматизації аудиту на основі вітчизняних та міжнародних стандартів все ще залишаються відкритими.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування методичних підходів до комп'ютеризації такої важливої складової економічної роботи як аудит та визначення його місця в сучасних інформаційних системах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економіці України відбуваються суттєві зміни, обумовлені глобалізацією підприємницької діяльності, швидкими темпами розвитку інформаційних технологій. Повсюдне впровадження і використання комп'ютерних технологій дає змогу до розвитку і створення автоматизованих аудиторських програм, що реально повинні допомагати аудитору в його роботі. При створенні даних програм розроблювачі натикаються на ряд проблем. Основною проблемою використання аудиторської програми для аудитора є те, що на перевіряючих підприємствах використовується програмне забезпечення різних розроблювачів. Даний фактор не дає реальної можливості в повному обсязі використовувати комп'ютерні аудиторські процедури. Крім того, немає єдиних методологічних вимог, пропонованих до інформаційних баз даних, а саме до основних полів вихідних інформаційних файлів. Це значно ускладнює проведення автоматизованої аудиторської перевірки.

Для проведення аудиту в комп'ютерному середовищі аудитор зобов'язаний мати додаткові знання в галузі систем обробки економічної інформації та мати практичний досвід роботи з різними системами бухгалтерського обліку та спеціальними інформаційними системами аудиту. Зважаючи на різноманітність і складність комп'ютерних технологій, від аудитора не вимагається бути першокласним спеціалістом з комп'ютерного бухгалтерського обліку. Тому, якщо в аудитора немає достатніх знань, він зобов'язаний запрошувати експерта в галузі інформаційних технологій. Але й у цьому разі аудитор зобов'язаний мати достатнє уявлення про комп'ютерну систему клієнта в цілому, щоб правильно планувати, регулювати й контролювати роботу експерта, зберігаючи чільне становище. Слід розуміти, що експерт оцінює систему обробки, а аудитор – вірогідність інформації, яка міститься в звітності, сформованій за допомогою цієї системи [1, 2].

Основним елементом управлінських інформаційних систем сьогодні стає підсистема обліку, яка здатна частково або повністю автоматизувати облікові процедури, забезпечити оперативний збір, накопичення, обробку, збереження та узагальнення облікової інформації.

Комп'ютерні інформаційні системи (КІС) – це середовище комп'ютерних інформаційних систем, наявне за умов застосування комп'ютера будь-якого типу або розміру в процесі оброблення суб'єктом господарювання фінансової інформації, значущої для аудиторської перевірки, незалежно від того, використовується цей комп'ютер суб'єктом господарювання чи третьою стороною [3].

Комп'ютеризовані методи аудиту – це прикладні програми аудиторських процедур з використанням комп'ютера як засобу аудиту [4].

Переваги застосування комп'ютерної техніки при проведенні аудиту можна згрупувати за такими категоріями:

- зменшення обсягу даних, що оброблюються вручну;
- економія часу на виконання одноманітних прийомів порівняння фактичних даних з обліковими;
- зменшення ризику появи арифметичних помилок, порушень при відображенні даних в облікових регістрах;
- перевірка тотожності чи взаємної ув'язки показників різних форм звітності в автоматичному порядку;
- компактне зберігання і багаторазове використання даних бухгалтерського обліку.

Використання системи КІС в аудиті складається з:

- пакетів прикладних програм загального і проблемного орієнтованого призначення;
- програм автоматизації управління аудитом.

Найпоширеніші програми серед провідних зарубіжних аудиторських фірм: «Vector 6», «My Client», «Audit Sistem/2».

У сучасних умовах в Україні застосовують деякі російські комп'ютерні програми: «IT audit: Аудитор», «Abacus Professional», «Экспресс-Аудит: ПРОФ». Основними модулями цих програм є: «Облік клієнтів», «Зайнятість працівників», «Аудиторські процедури», «Потенційні порушення», «Розрахунок рівня суттєвості», «Робочі документи аудитора», «План аудиту», «Програма аудиту» й інші.

Визначаючи сутність та зміни традиційної методики й організації під час проведення аудиту в комп'ютерній інформаційній системі, слід розуміти, що впровадження сучасних інформаційних технологій спричиняє докорінні зміни в процедурах збору та обробки облікової інформації, організації обліку загалом. Аналіз причин, які можуть призвести до викривлень на рівні фінансової звітності призводить до висновку, що в середовищі автоматизованої інформаційної системи підприємства, яке функціонує належним чином, кількість причин, що можуть призвести до появи викривлень у звітності, зменшується порівняно із ручною технологією обробки облікової інформації [5].

Разом з тим, аналіз досвіду перевірок аудиторських фірм свідчить, що нерідко після впровадження автоматизованої інформаційної системи (АІС) відбувається певне погіршення стану обліку. Це пов'язано з дією комплексу чинників, які супроводжують процес переходу від застосування традиційних до новітніх інформаційних технологій. Часто із створенням комп'ютерних інформаційних систем підприємства відмовляються від належного паперового документального оформлення операцій, не роздруковують первинні документи та облікові регістри, внаслідок чого зменшується обсяг контрольних процедур, що погіршує якість фінансової інформації [5].

Таким чином, впровадження новітніх інформаційних технологій в облік та управління, з одного боку, підвищує оперативність підготовки фінансової інформації, а з другого, ускладнює інформаційну систему підприємства, що вимагає відповідної зміни методики та організації аудиторської перевірки.

Планування перевірки в середовищі КІС вимагає від аудитора необхідного рівня розуміння особливостей автоматизованої інформаційної системи клієнта та оцінки ефективності заходів внутрішнього контролю, спрямованих на забезпечення належного функціонування такої системи та її елементів, що фор-

мують середовище КІС.

Структура ІС (IS structure) – це внутрішня організація системи при поділі її на частини, виявлення зв'язків між цими частинами. Структура ІС обліку складається з забезпечувальної і функціональної частини [5].

Функціональна частина ІС – є моделлю системи управління об'єктом. Основне призначення цієї частини – автоматизований розв'язок задач і виконання розрахунків для виконання функцій і процедур управління, прийняття ефективних управлінських рішень [5].

Забезпечувальна підсистема КІС призначена для формування середовища комп'ютерної обробки інформації, здатного ефективно вирішувати облікові та управлінські завдання. Забезпечувальна підсистема складається з організаційного, інформаційного, програмного та математичного, технічного, ергономічного та інших видів забезпечення [5].

Очевидно, що за відсутності чи неналежного стану необхідних елементів забезпечувальної підсистеми КІС не може функціонувати належним чином, а результати обробки інформації в межах такої системи не можуть бути надійними та якісними. В зв'язку з цим оцінка надійності системи внутрішнього контролю при організації аудиту в КІС не може бути оцінена адекватно, без дослідження основних компонентів забезпечувальної підсистеми.

Середовище сучасної комп'ютерної інформаційної системи є досить складним і включає цілий ряд елементів, які мають функціонувати як єдине ціле. Таким чином, розглядати заходи внутрішнього контролю в умовах функціонування комп'ютерної інформаційної системи неможливо у відриві від її структури (рис. 1).

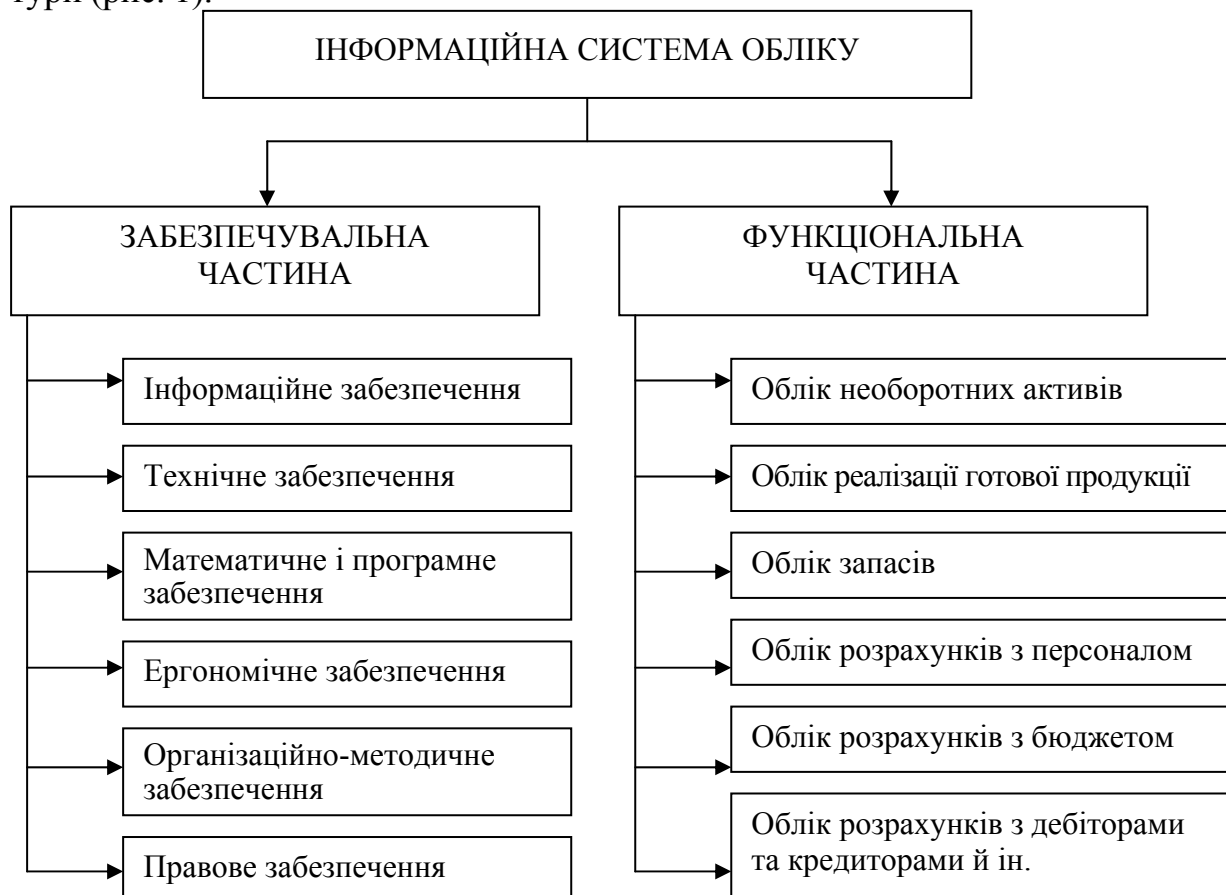

Рис. 1. Структура інформаційної системи обліку [5]

Методично-організаційне забезпечення включає заходи, спрямовані на формування політики з інформаційної безпеки, надійного функціонування та ефективного управління КІС, сукупність інструктивних документів, що визначають розподіл функціональних обов'язків, повноваження та взаємодію користувачів такої інформаційної системи, і з технічними та програмними засобами, і між собою в середовищі КІС, та забезпечує функціонування усіх елементів підсистеми як єдиного цілого.

Дослідження аудитором організаційного забезпечення передбачає:

- вивчення та аналіз затверджених на підприємстві нормативно-правових документів, які визначають політику безпеки, порядок взаємодії користувачів з КІС клієнта з метою оцінки ефективності політики адміністрації підприємства щодо організації та підтримання належного функціонування КІС клієнта;

- вивчення методичних та інструктивних документів з метою оцінки ефективності організаційної структури інформаційного центру чи іншого підрозділу, відповідність його структури складності КІС та здатність такого підрозділу забезпечувати безперебійне та надійне функціонування КІС клієнта;

- тестування та бесіди із працівниками за метою визначення обґрунтованості та достатності кваліфікаційних вимог, які висуваються до системних адміністраторів, операторів та інших користувачів КІС і відповідності кваліфікації персоналу визначеним вимогам;

- дослідження посадових інструкцій та інших внутрішніх документів з метою визначення відповідності розподілу функціональних обов'язків між працівниками окремих структурних підрозділів та відповідальними особами, на яких покладається забезпечення належного рівня захисту комп'ютерного інформаційного середовища;

- дослідження структури підрозділу внутрішнього контролю підприємства з метою визначення його здатності належним чином контролювати безпеку та надійність функціонування КІС клієнта;

- бесіди із користувачами КІС клієнта, огляд робочих місць та наявного програмного забезпечення, щоб оцінити ефективність адміністрування та санкціонування доступу до КІС через визначення паролів та рівнів доступу для користувачів, своєчасність їх зміни для звільнених працівників;

- спілкування із користувачами щодо ступеня забезпечення працівників інструкціями для роботи з програмним забезпеченням, регулярність заходів з підготовки та перепідготовки персоналу.

Програмне забезпечення являє собою сукупність системного та спеціальних програмних рішень, засобів, необхідних для функціонування та вирішення прикладних задач і досягнення мети функціонування КІС [5].

Математичне забезпечення безпосередньо пов'язане із програмним та являє собою сукупність математичних методів, моделей та алгоритмів обробки інформації, що лежать в основі програмного забезпечення та забезпечують вирішення прикладних задач у середовищі КІС [5].

Розробники найпопулярніших спеціалізованих програм, таких як

«ІС: Бухгалтерія», «Інтелект-сервіс», «Інфін», «Інформатик», діють в умовах постійного зворотного зв'язку з користувачами. Вони мають можливість оперативно отримувати інформацію про помилки в програмах та враховувати накопичений досвід при випуску наступних версій програм. Таким чином, аудитор з високим ступенем впевненості може припускати, що програма від початку працює коректно, а її алгоритми обробки інформації не містять помилок, здатних вплинути на кінцевий результат, та не потребують додаткового підтвердження аудитором. Таким чином, необхідність дослідження аудитором алгоритмів програмного забезпечення в процесі проведення аудиту фінансової звітності в середовищі КІС виникає у разі, якщо в основі КІС клієнта лежить програмне забезпечення, розроблене на замовлення чи силами працівників самого підприємства.

Технічне забезпечення являє собою комплекс технічних засобів, що забезпечують функціонування комп'ютерної інформаційної системи на базі сучасних засобів комп'ютерної техніки та відповідної документації на ці засоби [5].

Процедури дослідження технічного забезпечення мають надавати обґрунтовану впевненість у тому, що наявні технічні засоби задовольняють вимогам програмного забезпечення та задачам, вирішуваним в ІС підприємства.

Основну увагу в процесі дослідження аудитором технічного забезпечення має бути приділено:

- оцінці відповідності параметрів встановленого технічного забезпечення параметрам, необхідним для його належного функціонування;
- відповідності технічних засобів завданням, що вирішуються в межах КІС клієнта;
- своєчасності та повноті задоволення потреб користувачів КІС у заміні, ремонті, модернізації наявних технічних засобів та їх підтримці в працездатному стані, наявності технічних засобів, необхідних для підтримки належного безперебійного функціонування КІС.

Інформаційне забезпечення являє собою сукупність інформаційних ресурсів підприємства, порядок їх розміщення, зберігання та використання. В структурі інформаційного забезпечення сучасних КІС виділяють систему класифікації та кодування інформації, сукупність методичних та інструктивних документів.

Заходи внутрішнього контролю за інформаційним забезпеченням мають надавати обґрунтовану впевненість у тому, що інформація, яка циркулює в КІС, класифікована і закодована відповідно до затверджених норм та правил і відображена в системі відповідно до вимог, визначених у методичних та інструктивних документах.

Оцінюючи відповідність інформаційного забезпечення КІС, аудитор, зокрема, має зібрати переконливі докази, що:

- встановлений порядок руху паперових носіїв первинної інформації забезпечує повноту та своєчасність її обробки в середовищі КІС клієнта;
- існуючий на підприємстві порядок зберігання машинної інформаційної бази виключає можливості несанкціонованого доступу до даних, їх зміни чи доповнення сторонніми особами;

– формування резервних копій машинної інформаційної бази КІС здійснюється з необхідною регулярністю, але не рідше кінця кожного звітного періоду;

– заходи контролю забезпечують своєчасність та повноту формування паперових носіїв інформації: первинних документів, реєстрів обліку, звітних форм;

– існуюча на підприємстві система класифікації та кодування облікової інформації відповідає вимогам програмного забезпечення та можливостям обробки в середовищі КІС клієнта.

Ергономічне забезпечення являє собою сукупність інструкцій, нормативно-правових актів та положень облікової політики, що визначають існуючі на підприємстві заходи, правила та вимоги, які висуваються до робочих місць, приміщень, технічних засобів щодо забезпечення ефективної, зручної та безпечної взаємодії машини та людини [5].

У процесі аудиту доцільно розглянути організацію праці в умовах функціонування КІС та контроль за дотриманням вимог охорони праці при взаємодії системи «людина-машина».

Підтвердження залишків на початок досліджуваного періоду в процесі проведення аудиту здійснюється шляхом співставлення оборотно-сальдової відомості, сформованої аудитором в КІС клієнта, із оборотно-сальдовою відомістю, сформованою на кінець попереднього періоду. Підтвердження незмінності залишків на початок періоду є особливо важливим та підлягає перевірці в умовах проведення аудиту в КІС клієнта, що пов'язано з тим, що більшість сучасних інформаційних систем дають змогу користувачам вносити зміни в дані обліку попередніх періодів. Як наслідок, цілком можливою стає ситуація, коли в даних обліку та звітності періоду, що перевіряється, викривлення відсутні, але при цьому сформована фінансова звітність клієнта є недостовірною за рахунок внесення змін у дані попередніх періодів.

У зв'язку з цим під час проведення аудиту в КІС клієнта аудитор має застосувати відповідні процедури з метою підтвердження того, що залишки на кінець досліджуваного періоду сформовані на підставі правильних та точних залишків попереднього періоду.

Перевірка відповідності формування машинної нормативно-довідкової інформації. Аудитор порівнює точність перенесення в ІС інформації з технічних, нормативно-правових та інших інструктивних документів.

Нормативно-довідкова інформація загального характеру призначена для забезпечення належного функціонування інформаційної системи в цілому та використовується для вирішення усіх функціональних задач КІС. До такої нормативно-довідкової інформації відносять зокрема положення облікової політики, інформацію про систему оподаткування підприємства, робочий план рахунків тощо.

Зокрема, аудитор має переконатись у тому, що в машинній базі точно та правильно відображено положення облікової політики підприємства, встановлений робочий план рахунків системи відповідає затвердженому, ставка оподаткування та інші параметри податкового обліку відповідають застосованій системі оподаткування.

Підтвердження повноти та точності машинної бази КІС клієнта, правильності та законності формування вхідної інформації здійснюється шляхом застосування таких процедур перевірки на суттєвість, як:

– перевірка повноти формування машинної бази та відображення в КІС клієнта первинних документів шляхом співставлення первинних документів із записами в КІС;

– перевірка обґрунтованості відображених операцій у КІС шляхом співставлення записів у машинній базі та паперових екземплярів первинних документів;

– перевірка відповідності відображення операцій у КІС відповідно до їх суті шляхом аналізу первинних документів із записами та господарськими операціями, сформованими на їх підставі в машинній базі КІС клієнта;

– перевірка своєчасності відображення операцій в обліку шляхом співставлення дати відображення операцій в КІС, дати первинного документа та дати відображення операцій в обліку клієнта.

Процедури формування узагальненої інформації передбачають проведення перевірки правильності формування фінансових результатів, закриття звітного періоду та формування фінансової звітності.

У процесі дослідження процедур формування узагальненої інформації аудитор має оцінити повноту та правильність узагальнення поточної інформації, точність та відповідність формування показників звітних форм.

Оцінка правильності формування операцій із закриття періоду здійснюється аудитором шляхом перевірки правильності операцій та перевірки даних оборотно-сальдової відомості на коректність залишків за синтетичними та аналітичними рахунками обліку.

Точність та правильність формування оборотів та сальдо за рахунками обліку перевіряється шляхом вибіркового перерахунку сум, включених в обороти за рахунками обліку та сальдо, або шляхом тестування алгоритмів формування інформації. Коректність та правильність формування показників фінансової звітності здійснюється шляхом перевірки взаємоузгодженості показників різних форм.

Висновки. Запропонований підхід щодо організації перевірки в КІС дає змогу аудитору дійти висновку стосовно надійності середовища внутрішнього контролю, правильно визначити тактику перевірки та організувати збір аудиторських доказів, необхідних для формування висновку. Якщо ж така організація буде будуватися на чіткому дотриманні всіх вище перелічених принципів, то, незважаючи на деякі складнощі, які виникатимуть при застосуванні комп'ютерних інформаційних систем, результат роботи аудитора буде не лише технічно, але й методично достовірним.

Література:

1. Зоріна О. А. Автоматизація аудиту в Україні : проблеми та перспективи розвитку / О. А. Зоріна // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації. – 2008. – № 2. – С. 25-30.

2. Івахненко С. В. Комп'ютерний аудит : контрольні методики і технології : [навч. посіб.] / С. В. Івахненко. – К. : Знання, 2005. – 286 с.

3. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : [навч. посіб.] / С. В. Івахненко. – [4-те вид., випр. і допов.]. – К. : Знання, 2008. – 343 с.

4. Подольський В. І. Комп'ютерні інформаційні системи в аудиті : [підручник] / В. І. Подольський. – М. : ЮНІТІ, 2007. – 428 с.

5. Терещенко Л. О. Комп'ютерний аудит : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / Л. О. Терещенко, Б. В. Кудрицький. – К. : КНЕУ, 2011. – 226 с.

УДК 336.008.6:334.716:346.62

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Черкас А. В., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

Економічна політика держави здійснюється за допомогою фінансово-кредитних важелів. Один з найбільш важливих важелів управління фінансовою системою є фінансовий контроль. Фінансовий контроль є однією із завершальних стадій управління фінансами. Водночас він є необхідною умовою ефективності управління фінансовими відносинами в цілому.

Economic politics of the state comes true by means of financially - credit levers. One of the most essential levers of management of the financial system is financial control. Financial control is one of the finishing stages of financial management. At the same time he is the necessary condition of efficiency of management financial relations on the whole.

Постановка проблеми. Розбудова національного господарства України в ринкових умовах і необхідність прискорення соціально-економічного розвитку країни вимагають раціонального використання коштів державного бюджету, спрямованих на утримання галузей невиробничої сфери. Саме тому актуальним є комплексний контроль по використанню бюджетних коштів для діяльності організацій, що фінансуються з бюджету. Аналітична функція управління повинна забезпечувати оперативний, поточний та стратегічний аналіз інформації про реальний економічний стан суб'єкта господарювання, про резерви економії бюджетних ресурсів, цільове використання виділених державою грошових коштів.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Вивченням проблеми оцінки фінансового контролю займалися такі вчені як: М.А. Боллох, А.П. Заросило, В.І. Крисюк, І.Т. Ткаченко, В.Т. Александров, Р.Т. Джога та інші.

Постановка завдання. Викладення економічного змісту і сутності фінансового контролю бюджетної установи, оцінка фінансового контролю в ринковій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукові установи зобов'язані задовольняти потребу суспільства у нових знаннях і забезпечувати їх використання в суспільному виробництві з метою його інтенсифікації та підвищення ефективності. Своєю діяльністю вони сприяють впровадженню в життя стратегії держави з прискорення соціально-економічного розвитку, що ґрунтується на розробленні принципово нової техніки, технологій виробниц-